

## Dažas tikšanās ar Jāni Niedri

Kā jau palaikam ar rakstniekiem, arī ar Jāni Niedri vispirms iepazīnos viņa publikācijās un grāmatās un tikai pēc tam — jau daudz daudz vēlāk — personiski.

Tas varēja būt 30. gadu vidū, kad manās rokās nonāca Roberta Klaustiņa sakārtotie un Jāņa Endzelina rediģētie «Latvju tautas dainu» sējumi. Interessants izdevums tas bija tai ziņā, ka starp dainām bija lasāmi pazīstamu zinātnieku darbi gan par pašām dainām, gan par latviešu tautas dzīvi, kā tā dainās atspoguļota. Un viens no tiem bija arī Jāņa Niedres pētījums par brunčiem.

Brunči tad brunči, par tiem man bija maz intereses. Mani saistīja kas cits. Autors visus latviešu brunču veidus un rakstus tur saklasificēja pa novadiem, jo bija noskaidrojis, ka katrā novadā šīs sieviešu apģērba gabals citāds. Trīspadsmītējādi brunči — trīspadsmīt novadu. To novadu, kurā pats dzimis, raksta autors bija minējis kā pašu pirmo un nosaucis neparastā vārdā — par Latuvu.

Kas nu šī Latuva ir? Jānis Niedre minētajā pētījumā paskaidro: «Par Latuvu te saukšu 4 Daugavpils apriņķa pagastus — Krustpils, Vīpes, Ungurmuižas un Līvānu.» Nezinu, vai autors arī šo-

dien vēl turas pie sava toreizējā Latvijas sadalījuma 13 novados un vai arī šodien viņš savu dzimto pusi sauc par Latuvu. Taču skaidrs ir viens: Latvijas novada izdalīšanai savrup ir noteikts pamats. Tas ir novads, kur savā laikā mituši sēli un kur, tāpat kā Augškurzemē un Vidzemes austrumdaļā, joprojām tiek runātas sēliskās izloksnes. Bet tai pašā reizē tas ir novads, kas administratīvi un vēsturiski gadsimtiem ilgi bijis saistīts nevis ar pārejas Sēlijas, bet gan Latgales likteņiem. Tātad — sēļu Latgale jeb Latgales Sēlija. Lai nu kā, bet šīs teritorijas ziņā visai niecīgais apvidus ir ļoti nozīmīgs latviešu etnogrāfijā. Sejiņas audējām, adītājam, rakstītājam ir bijusi laba gaume un bagāta fantāzija, jo tieši no šī novada nāk tālu pazīstamie un daudzdzinātie Krustpils raksti. Piebūrdīsim vēl, ka no šī novada, neskaitot pašu Jāni Niedri (Līvāni), nāk arī vairāki citi rakstnieki — Jūlijs un Ādolfs Vanagi (Ungurmuiža), Ignats Muižnieks (Līvāni) un Arija Elksne (Krustpils). Pēdējā desmitgadē viņiem stabili pievienojies Alberts Caune (Ungurmuiža).

60. gados, vadot Saldū literātu apvienību, man nācās pabežī braukāt uz Rīgu, piedalīties attie-

cīgās sanāksmēs. Tajās neiztrūkstotī bija klāt Jānis Niedre, jo viņš bija (un, šķiet, arī tagad vēl ir) jauno autoru komisijas priekšsēdētājs Rakstnieku savienībā.

Kad viņi abi — Jānis Niedre ar avižu un manuskriptu žukšņiem padusē, bet Mirdza Ķempe tāpat vien, tukšām rokām, — parādījās gaiteni, mēs zinājām, ka sanāksme tūdaļ sāksies. Rajonu laikrakstu literarās lappuses, literātu apvienību un pašu jauno literātu darbu vērtēja arī citi profesionāli rakstnieki, bet tas bija diezgan mainīgs vērtētāju kontingents. Gadu no gada nomainīgi palika tikai viņi divi — Jānis Niedre un Mirdza Ķempe. Viņu abu spriedums tad arī šķita pats svarīgākais. Cik Jānis Niedre bija prasīgs, reizēm pat bargs, tik Mirdza Ķempe allaž labvēlīga un bieži vien pat liberāla. Tā viņi viens otru līdzsvaroja un papildināja, un laikam gan jaunajiem nāca par labu gan pirmā prasīgums, gan otrās labvēlība. Var sacīt arī tā: sajaucot pareizas attiecības Jāni Niedri un Mirdza Ķempi, radās tieši tāda gaisotne, kāda nepieciešama jauno literātu augšmei.

Ir gadījies būt kopā ar Jāni Niedri arī vēlāk — Rakstnieku savienības sapulcēs, sēdēs un kongresos. Taču ilgstošāka saskarsme

iznākusi rakstnieku izbraukumos. Tajos allaž no jauna esmu varējis parliecināties par Jāņa Niedres erudīciju. Ceļā uz Neretu viņam ir kas interesants pastāstāms par Jāni Jaunsudrabiņu, ceļā uz Pļaviņām — par Kārli Strālu, Lejas-kurzemē viņš var runāt par Nicas, Bārtas un Rucavas etnogrāfiju, bet Lietuvā — par leišu dievdirbjiem. Esmu varējis arī vērot, kā Jānis Niedre prot sakost zobus. Veselība viņam bieži vien streikojusi, taču ceļabiedriem viņš palicis nomainīgi mozs. Gājis vienu soli ar jaunajiem, smējis ar jauntrajiem, bet, kad daudzi jau piekusuši, tad Jānis Niedre, izrādās, ir kaut kur sadabūjis mutes harmoniku (bet nupat vēl tas viņam nebija!), atskan priecīga tautas dziesmas melodija, kas nogurumu atņem kā ar roku.

To tad man šoreiz arī gribējās pateikt: ka Jānis Niedre ir ne tikai literatūras, folkloras, vēstures un etnogrāfijas jautājumu zinātnis un pētitājs, bet, kad tā reize klāt, tad arī lielisks muzikants. Bez tam — gandrīz piemirsu pateikt — viņš prot teikt garu garās runas krievu valodā ar gruzīnu akcentu. Isi sakot — ar Jāni Niedri nav garlaicīgi. Interessants cilvēks.

Valdemārs Ancītis